

دلالت‌های مفهوم مشترک سبک زندگی اسلامی - ایرانی بر مؤلفه‌های ارزشیابی برنامه درسی

در مقدمه این پژوهش آمده است: سبک زندگی راهی است برای تعریف ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای افراد که اهمیت آن برای تحلیل‌های اجتماعی روز به روز افزایش می‌یابد.

پژوهش «شناسایی مفهوم مشترک سبک زندگی اسلامی - ایرانی از دیدگاه مقام معظم رهبری ودلالت های آن بر برنامه درسی» از سوی محمد بنائیان سفید (مجری طرح)، دکتر محمدحسین یارمحمدیان و دکتر سید مهدی آقاپور (اساتید راهنما)، دکتر نرگس کشتی آرای (استاد مشاور) انجام شده و توسط دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال 1396 منتشر شد.

به گزارش ایسنا، در مقدمه این پژوهش آمده است: سبک زندگی راهی است برای تعریف ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای افراد که اهمیت آن برای تحلیل‌های اجتماعی روز به روز افزایش می‌یابد. چون سبک زندگی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت است و فلسفه تعلیم و تربیت چارچوبی نظری است که نقشی اساسی در هدایت و بازاندیشی امور علمی تعلیم و تربیت دارد، درکشور ما فلسفه تعلیم و تربیت هنوز صورتی مدون نیافته است و باید تلاش جدی برای میل به این مقصود بعمل آید تا کوشش شود اهداف، مبانی و اصول اساسی فعالیت‌های تعلیم و تربیت مشخص شود.

براین اساس تعلیم و تربیت نمی‌تواند و نباید تربیت‌شدگانی را فراهم آورد که قادر به مشارکت و ایفای نقش در زندگی اجتماعی خود نباشند و عنوان اسلامی نیز حاکی از آن است که اندیشه و فرهنگ اسلامی به منزله امری ریشه دار در تاریخ این مرز و بوم، محتوا و جهت مشارکت مردم را مشخص می‌سازد و جریان تعلیم و تربیت باید تابع اصولی باشد که به باروری هرچه بیشتر سابقه فرهنگی اسلامی کشور منجر شود.

با توجه به اینکه سبک زندگی اسلامی-ایرانی باید در رفتارها و تعاملات، بروز و ظهور داشته باشد، لذا فرهنگ سازمانی و غیرسازمانی می‌تواند نمونه‌ای از سبک زندگی اسلامی-ایرانی باشد. بنابراین هدف از این پژوهش «واکاوی مفهوم سبک زندگی اسلامی-ایرانی از دیدگاه مقام معظم رهبری و دلالت‌های آن بر برنامه درسی» است.

این تحقیق، چون کیفی است از روش تحلیل محتوای مفهومی که از سنت پژوهشی کیفی برای تحلیل مفهوم و شبکه مفهومی و ساختار مفهوم سبک زندگی ایرانی - اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری استفاده شده و چون این تحقیق از نظر هدف یک پژوهش کاربردی است از نظر جمع‌آوری داده‌ها، پژوهشی کیفی است.

جامعه آماری، اسناد و مدارک و منابع مکتوب و دیجیتالی در دسترس دیدگاه مقام معظم رهبری مرتبط با موضوع تحقیق احصاء، بررسی، انتخاب، مقوله‌بندی و تحلیل محتوای مفهومی شده است.

موضوع سبک زندگی به دلیل گستره نفوذ تحلیلش درباره عقاید، عادات، انتخاب‌های مردم از یک سو و قدرت هنجارآفرینی آن از سوی دیگر، اهمیت زیادی دارد و از جهتی دیگر، ادیان الهی درباره اکثر اشیاء یا اشخاصی که اطراف آدمی را پر کرده‌اند و بسیاری از رفتارهای وی، احکام، دستورالعمل و تقسیم‌بندی‌های درست یا غلط، خیر یا شر را در پی خواهد داشت، نگاه هنجاری دین به سبک زندگی را با اهمیت‌تر می‌کند و اهمیت فهم نگرش هنجارشناختی به سبک زندگی را تبیین می‌کند که سه اصل هنجارسازی می‌توانند تحلیل‌گر مؤثری برای فهم زندگی افراد در جامعه دینی باشند.

همچنین در بخش دیگری از این پژوهش بیان شده است: «انسان نیازهایی دارد و این نیازها را بگونه‌ای برآورده می‌سازد که به آسایش و آرامش نسبی دست یابد. البته در نگاه دینی که مبتنی بر شناخت آسمانی است، دنیا گذرگاهی آرمودنی و رنج‌آلود هست» (مقام معظم رهبری، 23/7/1391).

در ذیل عنوان این پژوهش نتایج منتج به آن به شرح ذیل نگاشته شده است:

با عنایت به اینکه «واکاوی مفهومی سبک زندگی اسلامی ایرانی از دیدگاه مقام معظم رهبری و دلالت‌های آن بر برنامه درسی (آیات و روایات)» و با توجه به کلیدواژه‌های احصاء شده از مفاهیم و اصطلاحات متون مرتبط با سبک زندگی باید

ساحت های شش گانه (اعتقادی، عبادی و اخلاقی، سیاسی-اجتماعی، زیستی و بدنی، زیبایی شناختی و هنر، اقتصادی-حرفه ای و علمی و فناوری) همچنین عناصر برنامه درسی (تعقل و تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق)، عرصه ارتباطی چهار گانه با برنامه درسی (خود، خالق، خلق، خلقت) و مؤلفه های برنامه درسی (ساختار، هدف، محتوا، روش و ارزش یابی) که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و نیز برنامه درسی ملی ذکر شده است و در این مقاله کلیه متون انتخاب شده از 364 آیه از قرآن و 144 حدیث از ائمه معصومین (علیهم السلام) که مرتبط با سبک زندگی بوده است با چهار مؤلفه مذکور و در مقایسه با 110 متن مرتبط با سبک زندگی امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری مدظله العالی بررسی شده است که باید در تدوین برنامه درسی و محتوای کتب درسی مورد استفاده قرار گیرد، که در این یافته ها مشتمل بر 5353 کلید واژه در 27 شبکه مفهومی بیان شده است.

برخی از پیشنهادها مبتنی بر یافته های این تحقیق به شرح ذیل است:

نتایج دیدگاه مقام معظم رهبری و دلالت های آن بر برنامه درسی بیانگر این واقعیت است که افرادی که در دوره ها و مقاطع تحصیلی مختلف آموزشی تحصیل می کنند در فراگیری آنان موضوعات مختلف در مفاهیم مشترک که پاسخ به سؤالات تحقیق است و در تدوین برنامه درسی مبتنی بر این یافته ها مورد توجه قرارگیرد.

همچنین یافته های این تحقیق نشان می دهد که فرآیند و اصول برنامه درسی در سبک زندگی اسلامی ایرانی با توجه به مقایسه عمیق و همه جانبه با سبک زندگی غربی و اشتراکات و افتراقات آن که به طور جامع بیان شده است، فرآیند تبیینی سبک زندگی است که از رفتارهای روزمره تا فرهنگ زندگی و تمدن سازی و رسیدن به سبک زندگی در تمدن نوین اسلامی که منتج به تمدن سازی و تمدن نوین اسلامی می شود و می تواند غایت پیشرفت و استمرار آن را محقق کند و این مهم ابتناء سبک زندگی را بر اساس فلسفه تعلیم و تربیت که غایت مداری و هدف مداری را با فرآیند در نظر گرفتن آرمان ها، مبانی و اصول، سیاست گذاری، اهداف کلان، اهداف راهبردی، اهداف عملیاتی و نهایتاً اهداف اجرایی را از نظریه تا عمل دربر می گیرد.

چگونگی ایجاد فرصت های یادگیری بر اساس دلالت های سبک زندگی اسلامی ایرانی مبتنی بر برنامه ی درسی می تواند به منزله ایجاد بستر و خلق یک برنامه درسی مبتنی بر تحول نظام آموزشی باشد که زمینه و فعالیت های تحقق آن توسط حوزه ستادی، حوزه های صفی و بویژه در مدرسه، معلمین و دانش آموزان در کلاس درس متصور شد.

بنا بر اعلام مرکز خبر شورای عالی انقلاب فرهنگی، برای ارتقاء و پیشرفت کشور و رسیدن به تمدن نوین اسلامی که غایت سبک زندگی اسلامی است می توان با فرهنگ سازی، آموزش، برنامه ریزی غایت مدار و هدفمند و تفکر سیستمی باورمند و وحدت و یکپارچگی در وصول به آن نائل شد.